

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦь РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 Н. ФОН.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN
«LA PATRIE»DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG
„DAS VATERLAND“ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-
ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКИ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAČKAUŠČINA“ („VATERLAND“)

Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Bačkauščina“ („Das Vaterland“),
(13) München 19, Schliessfach 69.

Druck: „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14
Пава: Нямеччына: на год — 14, — м.; 6 м-цау — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.;
ЗША і Канада: на год — 8, — д.; 6 м-цау — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д., і ну-
мар — 0,25 д. Ангельчына і Аўстралия: 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.;
Бельгія: 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. Францыя: 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.;
20 фр. Аргентына: 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. Перасылка лётніцкай пош-
тай капітус падвойна. Падвойныя нумары капітуючы падвойна. Паадзіноч-
ныя нумары газэты разам з «Каласкамі» ўважаюча за падвойныя.

Банковое кошло: Zeitung „Bačkauščina“,
Konto Nr. 857-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

№ 49-50 (435-436)

Каталіцкія Каляды 1958 г.

ГОД ВЫДАНЬЯ 12

Вясёльых Каляд і шчасльівага Новага Году!

Іншоі Каляды...

у гэтыя сьвяткі сэрца кожнага хры-
сьціяніна ўздрыгі не ён аднаму сплыве
сльяза на задуманы твар.

Будзем успамінаці лепшыя Каляды.
Ня важна, дзе і калі мы іх праводзілі і
у чым тоцца тое «лепшыя».

Куцьці, сямейны круг навокал на-
крылага сенам і белым абрусом стала.
Свой родны кут, свой абычай, пад съне-
жной беллю адыхаючая Беларусь...

А синія?

Добра, калі ўдалосі некім цудам ра-
таваць жыцьцё — біялігічную эгзы-
стэнцію. Куды лепши, калі кідана роз-
нымі хваліямі ўцалела сям'я, ратаваўся
брат, сястра, сын або дачка. Каляды —
гэта перадусім сьвята сям'і. Таму мы і
лічым сваіх найбліжэйшых. Калі каго-
не далічымя, цікікі каменем кладзе-
ца на сэрцы сум, асабліва ў сьветлазор-
ную каляднюю ноч. Апрача таго кожнага
з нас гноўць і нязбытні лятынец-
ні, раськіданае гняздо, доля выгнанія.

І не аднаму з нас цісцінца ў голаў-
назойлівае пытаныне: дык ці-ж запраў-
ды хрысьціянства апраўдае сябе? Ці-ж
запраўды кіруе сьветам разумны Вогляд
Божы. а не прыладзкі нейкі ці вола? і
сіла дужэйшага?

*

Браце! Хоць на хвілінку скажы сваім
затотам і хлопатам, каб цібіе пакінулі
ў супакою. Тады на крыльях дум пе-
ранихіся ў далёкую мінуўшчыну, у той
дзіўны край, дзе «многа раз і рознымі
спосабамі гаварыў некалі Бог айцом
праз прарокаў; урэшце гэтymi днімі га-
варыў нам праз Сына, каторага паставі-
ў на сяследнікам усяго, праз каторага
імі свае дары, анёлы — свае напевы.

Прачтайтама расказ сьведкі першай
руки: якай прастата, скромнасць і які
чар б'є з кожнага слова:

«І калі яны там былі, надышишоў Ей
час радзіць. І радзіла сына свайго пер-
шаднага, спавіла яго ў пляёнкі і пала-
жыла ў жолабе, бо на было ім месца ў
гасподзе. Былі-ж у тэй ваколіцы паству-
хі, якія вартаваў ў ночы стаду сваю.
І вось анёл Господа зьявіўся пры іх і
яснасць Божая асьвіціла іх, чаго яны
моцна перапалохаліся, І сказаў ім анёл:
яя бойцеся, бо вось абвінцаю я вам
вялікую радасць, якай будзе для ўсяго
народу: бо сінія ў месьце Давіда на-
радіўся вам Збаўца, каторы ёсьць Хры-
стусам Госпадам. І вось вам знак: зной-
дзіце дзіця, спавіта ў пляёнкі і пала-
жана ў жолабе. І ранам зьявілася з
анёламі мноства духаў небесных, якія
славі Бога і казалі: хвала на вышыні
Богу, а на зямлі супакой людзям добра-
ре волі! (Лук. 2, 6-14).

Ня цікавілася-б людзтва гэтай пры-
гожай ідэйліяй прысьця на сьвет
Хрыста, каб тое народжанае ля Бетле-
му Дзіцяцтва не загаварыла пазынкі. А
мова яго дзіўная, якой сьвет яшчэ на
чуў.

«Багаслаўлены ўбогія духам, іх бо-
ёсць валадарства избеснае. Багаслаў-
лены ціхія, бо яны будуць пацешаны. Багаслаўлены, што прагнуть і смагнүць
справядлівасці, бо яны будуць насыча-
юся».

THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER
“THE FATHERLAND.”

Супакой Людзям Добрай Волі

адзін капыл на ўсім сьвяце калхозаў,
нішчэнне «старых забабонаў і прадра-
судкаў» духовых надбудоў...І ўжо другое пакаленне перажывае
на собскіх хрыбтах гэты эксперымент,
які ў сваіх геаграфічных і цярпеннем
аб'еме ўсьцяж узрасте.

Дзе-ж жаролы недаразуменія?

Ці-ж ласкавы ўпльбу Хрыста, като-
рага прызываючы сінія больш 500 міль-
ённае людзей, што носяць яго імя, пе-
растастаў дзеіць?

Куды-б на кінулі вакам, каго-б мы
не заплатілі, іншага адказу на зной-
дзэм, як толькі той, што каронава-
ўся якія бяды і закалотаў у нас самых, у
нашай надисланай грэхам прыродзе.
Пажаданне вачай: ніяўмераны гон за
багаццямі; пажаданне цела; шукані-
не ўсюды й заўсёды роскашаў; пыха
жыцця — вось крыніца грэху. Грэх —
гэта нарушэнне парадку, асабліва ў
съвеце духовых. Грэх перашкаджае
пазнаць праўду, а калі навет і пазнаем
прату, вельмі часта не дастае нам сі-
лаў жыцьця паводле яе.

Хрыстос прыйшоў, каб зынічніць
валадарства грэху. Найвялікія траге-
дыві людзкага ў тым, што на было-
ішчы такога шчасльівага прыходу, каб
большасць людзей на съвеце знала
Хрыста і выконвала яго наказы.

Хрысьціянства не апраўдала сябе ня
дзеля таго, што на мае поўнавартаснай
рэзультаты на цярпенні чалавека, але
толькі таму, што съвет на жыцьці хрысьці-
янства.

Калі на пачатку V стаг. с.в. Аўгустын
змагаўся з паганізмам і калі ставіўся
закід непатрабічных хрысьціянства як
рэлігіі для дзяржаўнага ладу, тады ву-
чоны і съвяты Біскуп Гіппоні адказаў:

«Нях-ж тыя, якія цвердзяць, што
Хрыстова навука ідзе на супаках дзяр-
жаве, дазволіць утварыць армію злод-
жаную з такіх жаўнеру, якіх хоча ба-
чыніць навука Хрыста. Нахах-ж дазво-
ляць даць нам такіх грамадзян, такіх
мужоў і такіх загадыкаў і слуг, такіх
карадзёў, такіх судзьдзін, о, скажу
больш, такіх выплатнікаў, такіх збы-
раючых плату — якімі іх хрысьціян-
ская навука і рэлігія быць навуць. Тады
няхай асьмеляючы сказаць, што яна не пагаджаецца з дабрытам дзиржавы.
Мала гэтага, але будзе змушаны
прызнаць, што калі-б навука Хры-
ста была слуханай і ўводжанай у жыцьцё,
была-б яна збаўленнем дзиржавы». (Ліста да Марцінліна, 412 г. Мінэ,
П. Л. т. 33, каль. 532).

Шыра праводжаная ў жыцьці наву-
ка Хрыста родзіць супак, які ёсьць
вынікам ладу ў галінах прыроднай і
надприроднай.

Аб гэтакім супаку съпявалі анёлы ў
каляднюю ноч, калі радзіўся Збаўца
съвету. «Хвала на вышыні Богу, а на
землі супакой людзям добрае волі».

а. Ч. Сіповіч

У Святую Ноц

«Неба ў зямлі прамінучь, але слова пакульн не зразумее, што ёсьць незра-
зумелым вырадкам!»

Кажнае слова Хрыста было той ма-
ланкай, што расьвітвяле цемры неба-
хілу і папяраджае ўдары грому. За
словам ішлі сълемад учынкі. Словы бы-
лі новыя, ясныя, учынкі заўсёды доб-
рыя.

Прайшоў добра робячы.

І на мала пайшло за Христом. Іхны
імёны праз стагодзіньдзі съвятыя бы-
цам тых зоркі на небе і паказваюць на
речайнісць Христовага шляху.

Аднак далёкім ёсьць съвет ад хры-
сьціянства. Штогод мы съвятуем на-
раджаныне Бога-Чалавека, але ў хле-
чыку, у Палестыне, а не ў сваім сэрцы.
Вось тут і драма чалавека. Овдый, а
пасля Апостол Павал, паўтаралі: «Ба-
чу лепша, праубу, а за горшым ганя-

Хрыста і яго навукі. Жадала перажыць
яшчэ адзін эксперымент: бязбожны ма-
тэрыялізм. Німецкі рационалістычны і

агностычны ідэалізм Маркс, Энгельс,
Ленін запраглі ў ваглобі новага кра-
явага эксперыменту. Распачалаася съ-
сцяяністка ўва ўсе закамаркі жыцьця,

куды накроўвала яго інтэнсіўна съ-
рэднівачка, калі павеяла разам із зда-
ровым гуманізмам гнільлю ізопаганізму.

Клікалі «адраджэнне» да свабоды, да
пазнання чалавека. Спадзяваўся чалаве-
ек звязыці «поўнага» чалавека ў грэх-
авага эксперыменту. Распачалаася съ-
стрыжка ўсіх слёў грамадзтва да
ўзроўна пралетара-камуністага, будова на

Хрыста і яго навукі. Жадала перажыць

яшчэ адзін эксперымент: бязбожны ма-

тэрыялізм. Німецкі рационалістычны і

агностычны ідэалізм Маркс, Энгельс,

Ленін запраглі ў ваглобі новага кра-

явага эксперыменту.

Распачалаася състрыжка ўсіх слёў грамадзтва да

ўзроўна пралетара-камуністага, будова на

Хрыста і яго навукі. Жадала перажыць

яшчэ адзін эксперымент: бязбожны ма-

тэрыялізм. Німецкі рационалістычны і

агностычны ідэалізм Маркс, Энгельс,

Ленін запраглі ў ваглобі новага кра-

явага эксперыменту.

Узімі съпявалі анёлы ў

каляднюю ноч, калі радзіўся Збаўца

съвету. «Хвала на вышыні Богу, а на

землі супакой людзям добрае волі».

Рэдакцыя «Бачка ў шыні»

У першай палове сьнежання (9—14) сёлета ў стації новаабвешчанай афрыканскай рэспублікі Ганы — Акра адласла панафрыканскай канфэрэнцыя народу Афрыкі. Тэмай гэтай канфэрэнцыі было вызваленне Афрыкі ад калянільнага прыгнёту й утварэньне Федэрэцыі народу Афрыкі (гл. артыкул «У пошуках шляху да лепшае бу-дучыні»).

Мы тут ня будзем ацэньяваць гэтага вызвольнага руху афрыканскіх народу, бо ён ужо аценены як натуральным правам чалавека, так і Хартыя Вольнасція Арганізацыі Задзіночных Насціяў. Аднак, навязаючы да гэтага волевыяўлення «прымітывных» народу, хадзелася-б затрымка на неаспречнай савецкай дызварсці ў Афрыцы, а таксама на дачыненіях заходніх савета да савецкай-расейскага «цывілізаванага» імпрыялізму. Ни будзе нас цікавіць таксама пытанье, колкі савецкіх агентаў цяпер у Афрыцы, што займаюцца сваёй практичнай дзейнасцій. Дастаткова тут будзе закрунцы сам факт існавання гэтай савецкай агентуры, які мы паспрабуем насыяціць праз насыяльненне гэтак званай прасьветніцкай-культурнай савецкай місіі паміж народамі Афрыкі й Азіі.

Агульнаведамыя вытычныя XX звязду КПСС запачаткаў ўзмоцненую «культурную» савецкую экспансію ў Азіі й Афрыцы. Яны прыкладаць да склікання летам у 1957 годзе Усесаюзной канфэрэнцыі савецкіх усходзаніцаў, паслье — да склікання восеньно бягучага году гэтак званай Міжнароднай канфэрэнцыі пісьменнікаў усходніх народу, а галоўна — да частых высылак у краіны ўсходніх народу савецкіх агентаў, пераапранутых у апранах да съледнікаў-гісторыкаў ці іншых культур-трэгераў.

Мэты й вынікі першых дзьвёх канфэрэнцыяў, скліканых у Ташкенце, больш-менш ведамыя. Яны ня вельмі што ў маскавілі, прымайкочы паста-новы пра ўсемагчыму савецкую дапамогу народам Азіі й Афрыкі ў іхнім культурным адраджэнні й нацыянальным вызынені. Пасыланы-ж у краіны ўсходніх народу савецкіх даследнікаў і культур-трэгераў з'явілася які-бы выконваннем гэтых забавізаньняў ў практикы, канкрэтнай акцыі. Успомін тут прысутнасць савецкай дэлегаціі начаце з акадэмікам-сакратаром Аддэлу грамадзкіх наукаў Акадэміі наукаў ССР Е. Жукавам на Каірскай канфэрэнцыі салідарнасці краінаў Азіі й Афрыкі ў іхнім змаганіўству.

Найбольш характерным у гэтых сэнсе было аднак наведанне савецкім гісторыкам I. Пашехінам афрыканскай рэспублікі Ганы. Ён быў накіраваны ў гэту рэспубліку, каб «сабраць матар'ялы для кнігі з гісторыі змагання народу Залатога Берагу» да сваю незалежнасці». Аднак, як прызнае сам I. Пашехін, ён выкарыстаў гэтую паездку «для распаўсюджання праўды аб Савецкім Саюзе». Пайменна, ён, замест зьблінья на матар'ялу, заніёса тут чытальнім публічным лекцыямі ў выступаньнем у радыё (у радыё выступіў ажно сам разам). Гэтак у Акры им быў прызначана публічная лекцыя на тему «Задыктаваніе Савецкага Саюзу за 40 гадоў рэвалюцыі», на якой прысутнічала каля 2500 слухаючоў. На ўніверсітэце

Да пытання калянілізму й двух паглядаў на калянілізм

мусульманскіх народу ў гісторыі культуры людства, падтрыманыем іхніх лекцыі: «Гістарычны матар'ялізм пра імкненію да незалежнага жыцця, у сацыяльна-еканамічны фармациі».

«Некаторыя метадалягічны меркаваньдзь пропагандай пра культурны й дзяржаўны росквіт савецкіх мусульманскіх народу».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

Вось-ж, паслья павароту савецкай дэлегацыі з Каірскай канфэрэнцыі й I. Пашехіні з паездкі ў Гану, 13 лютага сёлета ў Інстытуце ўсходзаніцаў Акадэміі наукаў ССР была скліканая другая каардынантная нарада афрыканістых Акадэміі наукаў ССР, якая падсумаваўшы вынікі сваіх місіяў, вырашила пераапрацаўваць падручнікі з гісторыі, уключаючы ў іх і гісторыю афрыканскіх народу; прыступіць з дапамогай да выдання гісторыка-географічных інцыкліпдэйяў краінаў Азіі й Афрыкі, выданыя якіх было агтаворана на Каірскай канфэрэнцыі салідарнасці краінаў Азіі й Афрыкі; пашырыць вывучанне сучаснікіяў амхарскай афрыканскіх моваў; арганізація усесаюзнае абед-дніне савецкіх афрыканістых з адным цэнтрам афрыканісткі ды часцей на кіруючы афрыканскага комплекснага экспедыціі для вывучання гісторыі й культуры афрыканскіх народу. Агульным дэвізам усёй гэтай акцыі было: **дапамога народам Афрыкі ў іхнім змаганіўству**.

Як бачым, Савецкі Саюз дзеіць, дзеіць з вызначанай мэтанакіраванасцій, не палохаючыся лёзунгу «самавызначаныя афрыканскіх народу» не палохаючыся назаваў речы сваім імём, абінавація заходніх савета да калянілізму эксплатататый гэтых афрыканскіх народу. Якую-ж супрацькцыю вядуць заходнія дзяржавы?

Перад намі на ўсю велич стаіць агромная ю найбольш антынародная Савецкая імпрыя, якая называецца фэдератыўнай дзяржавай апрычонага тыпу, якая быццам сумела спалучыць у сабе ўсебаковыя нацыянальныя і лідзкія інтарэсы народаў. Так якраз разглядаецца Савецкі Саюз заходнім саветам. Да яго не даходзяць тыя клічы зынявленых нацыянальнаў духуна народу гэтага калянілізму савету, тыя народазабойствы, якія регулярыя практикуюцца там па начатку ўзьнікненія Рассейскага імпрыяльства. Ёк не трагічна, але й на фоне гэтых азіяцкіх і афрыканскіх падзеяў, на праизвестыні фоне разыўніцце савецкай экспансіі ў Азіі й Афрыкі, на фоне змагання за незалежнасць падсавецкіх народу — гэты заходні савет прыхільнікі больш верыць, як нафут ён верыць на ўсім савецкім прапанавам уладжаньні «мірных дачыненій», да-ведзенай да скрайнасці савецкай пра-

лаганьдзе аб «усенародным задаваленіем» нацыянальным імпрыяльствам. Падсавецкіх народу ды прыхільны больш салідарызвацца з шавіністычнымі асьветчанінамі расейскай эміграцыі, што тарочачы савецкай пропаганды, распашоўлівае тут весткі пра «расейскую супольнасць» гэтых-ж падсавецкіх народу. Ён не заўважае пры гэтым, як ён мылаеца, сівадама ці насыднікам веруць у падобніцу савецкай эміграцыі-на-расейскую пропаганду, і спрычыняючы ў запраўднасці да падтрымкі Інстытуце ўсходзаніцаў.

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

«Вывучанне Афрыкі ў Савецкім Саюзе».

«Паходжанне ў разыўніцце нацыянальнага капитала на Залатым Беразе».

Літаратурны Дадатак

Уладзімер Дудзіцкі

Куды вочы глядзяць...

(Апавяданне)

1

На апошнім тыдні ліпеня, із суботы на наядзюлю, ізноў дакацілася да Асінаўкі далёкая гарматная калатня. Гэтым разам — з падъючна-усходняга боку, — адтуль, дзе стыкаліся найболышыя сілы. Спачатку людзі на вельмі ў бралі да галавы туку калатня, бо гта-ж не пяршыня, што яна набліжалася, то аддалялася і, часам, даволі надаўта. Прывыклі і абыліся. А найболыш супаківала ўсіх тое, што Асінаўка місьцілася ў крутой балацянай дузе на левым беразе Нёману. Я было тут на гасцінцы, ні людзкіх жаждалых дарогаў. Адны калайністкіх сыцэнкі, глыбока выбуксаныя дзераўянінамі восьмі. А прадзедаўская грэбля, што лучыла Асінаўку із суседнім Забалацьцем, разьмасілася савецкім танкамі яшчэ напачатку вайны. Тыя танкі так і не дайшлі да Забалацьця: адны ўвесьлі ў балоце, уцякаючы ад нямецкіх бамбавікоў, і зарасталі асакою, а іншыя чарнелі, як тыя страшыдлы і паблізу Асінаўскіх могілак і калі грэблі. І старая кладка-кігулька ўтапілася ў Нёмане. Толькі чорт лазаты адважыцца несыці галаву ў балота... Неяк узбоч ўсё жно пачыналася, ішло, узбоч і пярэйдзе, і скончыцца, думалася ўсім асінаўцам.

Але ішоў я рабілася ня так, як хацелася таго людзям. Калатня набліжалася і мациела. І людзям было не да сну із суботы на наядзюлю. Адны выйходзілі з хатаў, прыслухоўваліся, падавалі, кашляючы, голас суседзям, пекраліся поціху думкамі, сыходзіліся, садзіліся на прызы, курылі люлькі і думалі, ківаючы галовамі... Іншыя — адчынялі вокны, высоўвалі бязыліва галовы, прыкладалі да вушэй далоні, каб лепши пачучы, як стагнала зямля і гул паветра, гаварылі нешта жанкам, потым ізноў зачынялі вокны, тупалі, адчынялі і зачынялі дзіверы, углядаліся на абразы, хрысьціліся і, нікому нічога не кажучы, скакалі раницы...

Чакаў раницы ў сваёй варыўні і Лявон Гужэвіч. Чакаў так, як чакалі яе і ўсе асінаўцы: прыйдзе яна з-за Нёману, цёпла і расістая, узыдзе сонца, перасціхне калатня і павесілее на душы чалавеку. Але-ж раніца дагла магла быць і на гэткай, таксама думалася Лавону. Якбы яно там ні было, а ён ад свайго не адступіць. Нават калі і зямля пад нагамі загарыцца, дык і тады Лявон на вырачана свайго, сказанага самому сабе гужэвіцкага «не». Гаворылі сама-сам з упірстымі, неадчэпнымі думкамі, Гужэвіч і сам не заўважыў, устаючы з лавы, як гэтыя думкі выказаліся ўголос:

— Тутака нарадзіліся, тутака і памрэм...

Неспакойным было і Мар'яна сэрца. Яна таксама некалькі разоў падыходзіла бяз дай прычыны да печы, перастаўляла гарунікі, налівала і пералівала ваду зь вядра ў цёrla, тужэй завязвала пад барадою старую хустку ды ізноў бралася за лахманы на ложку. Але ім не давала рады Мар'яна. Чула яна, і на свае вочы бачыла, што людзі ідуць і едуть, ўцякаючы ад таго, што насоўваецца з Усходу на балацянную дугу Асінаўкі. Ейны суседзі таксама тримаюць зблыщата ўсё напашэве, усё збіраюцца некуды. І от, калі давядзенца валачыцца ў съвет, дык на каго-ж яна пакіне сваю варыўню і... Лукерку... Парасачку... і сярэдняга сына Нічыпара... Хто-ж тады прыложыць, як тая родная маці свае руки да іхных магілак?.. Вось чаму, пачучы Лявона «памрэм», бязыліва страпінілася...

— Што ты там чаўпеш? Мала табе яшчэ гэлага?

— Тож-бы ў то... — буркнуў Лявон, ія думаючу.

— Тож-бы ў то... — сказала за ім Мар'яна. — Гаварыў-бы, от, нешта добрае, а ня гэта кія сабе брэдні вярсьці.

— Даў я-ж і кажу, каб нікуды не валачыцца, — сучяшаў жонку Лявон Гужэвіч.

Бабка Агапа прахапілася і моцна завой-кала.

— Зірні во, як маці спацела, — ківаючы галавою, кікала Мар'яна Лявона. — Можна яно і на лепшае, калі гэта маці ўсё паке...

— Дай-жя, Божа, — адказаў Гужэвіч і падышоў да ложку, дзе ляжала ўкрыта ягоным выкуцаным кужуком маці Агапа. Выцер кужэльным руцінком мацерын лоб, пацалаваў, і позіркі іхных сустрэліся. Агапа дўгая ўзіралася ў сінавы вочы, потым раз-по-раз замігала, і сын убачыў, як з-пад ейных сухіх жоўтых павекаў выкаціліся буйныя сълёзы і расплыліся ў глыбокіх зморшках шчоку бліскучымі танісцінкімі нітчакамі.

— Піць, Лявонка... Піць... — прасіла Агапа, выпрастаючы худыя сініятывы руки з прыгнутымі даланямі. — Піць...

— Мар'яна! Мар'яна! — двойчы аклікнуў яе, спалохаўшыся, Лявон Гужэвіч.

— Нясу... Нясу... Божачкі, дзе-ж гэта тая конаўка? Ага, вось яна... Нясу... На во...

— Не, Мар'яна... Свяянцонай, што ў пляшы! — тупаючы, крыкнуў ізноў Лявон, прыціскаючы да грудзей выпрастаныя мацерныя рукі, якія, здавалася, прасілі ў сына найдаражэйшага ратунку. — Свяянцонай, Мар'яна!.. — яшчэ раз загадаў Лявон.

Глынуўшы съвятое вадзіцы, Агапа съцішылася. Лявон яшчэ ціплей укрыў, яе пацалаваў у правую шчаку і адыйшоў, цяжка дышучы.

Мар'яна доўга ня ведала, за што ёй узяцца і толькі тады, як Агапа, думалася ёй, заснудла, а Лявон пачынаў напакоўваць тытунём сваю люльку, Гужэвічых ізноў пачала длубацца ў сваіх лахманах.

На вуліцы чувачыў былі глухі тупат і нейная гамонка. Адчыніўшы дзіверы варыўні, Лявон ледзівне не паваліўся: віднютка, хоць ты іголкі зьбрай. За Нёманам, відаць, над вялікай дарогай віслі нейкія жоўта-сінія пухірь. Ад тагоўраптоўнага неспадзёўку Гужэвіч апанаваў вялікі страх. Яму здалося, што ўвесь съвет пазірае на яго лупатымі вачымі і сочыць за кожным ягным крокам, а ён сам, Лявон, скоплены гэтym відном, нікога на бачыць і ня чуе. Ня зводзячы вачі з пухіру, астуپіўся ў цень і прыпёрся плячымі да каструбавате кары бацькаўскага бярозы. У гэту часіну недзе далекавата, відаць, пад тымі вісячымі пухірамі, ушчайцца страшэнны грукат.

— Лявонка, а Лявонка!.. — азвалася, выбегшы з варыўні, Мар'яна. — Што-ж гэта жно такое? Дзе-ж гэта жно? Калоцяцца, ляскавыя ад зябкаўцы зубамі, учапілася яна за Лявона і шчыльна ўзяла яго прытулілася.

— Вунь дзе... Бачыш, якія пухіры вісяць у небе? — прыгінаючы, паказаў ён Мар'яне рукою ў кірунку Стайдубонічаў, праз якія ішла вялікая дарога на ўсход. — Верненца таї заўшыца гэта... — скрыгтануў зубамі Гужэвіч.

Пухіры паволі цімнелі і лопаліся пачарзе, як раптоўна выздымыя мыльныя бурбалкі. У іхных съвяtle чарнелі, як вялікія дубовыя вываратні, падбіты савецкія танкі на граблі, а воддарль, на пагурку, віднеліся могілкі і хавеўныя крыжы. Убачыўшы іх, Мар'яна прыціснула хвартухом вочы і захліпала: гэта-ж там, на гэтых могілках, пахаваныя засталася дзіверы. Ад гракіяў калёну савецкіх танкі паабапал грэблі і калі могілак. Але не цагельні шукалі Лявонавы вочы і нават не Асінаўкі, а двух высокіх бацькаўскіх бярозаў на двары, каб гэтак пазнаць, дзе туліцца ягона варыўні. І як ён ні ўглідяўся, прыкладаючы да ілба выгарбленыя далоні, так і ня ўбачыў.

— Мар'яна, разъвітайся зь сялом, — глуха папрасіў Лявон, круцічы зь вялікага жалю каструбаватымі пальцамі левас вуха. — Развітайся... Няхай-бы і маці зірнула... За гэтым гарбом ужо ня ўбачым. Бачыш, як яе завалакае?

нёманскую дугу — Асінаўку ў Забалацьце. Праз некалькі часінай паветра ізноў скаланаўлася. Цяжка стагнала пад нагамі расістая зямля і пахла, ападаючы, пярхотнае, уедлівае, прынесяна ветрам гарыва пажару. Гарэлі Стайдубонічы.

— Цяпер ужо і Бог вяле... Трэба ратаўца! — сказаў, махнуўшы рукою, самому себе Лявон Гужэвіч, пазіраючы на чорны, выгінасты ў небе крыж дыму.

3

Людзі ішлі і ехалі. Адны — на заход, другія на ўсход. Ішлі і ехалі ўмітускі, куды вочы глядзялі... Неслы ў везьмі сваё гора.

Скрыпец і Лявона панарад. Каціў яго нехцаючы, вязучы краем дарогі ледзівне жывых асінаўцаў і мяшкі старызыны, аднавокі, кульгавы Гужэвіч аў дэраш. І Лявон не паганяў каня: ат, няхай ідзе, як ідзе, думалася яму; ступою можна часцей азірацца на Асінаўку, каб спакінай на душы было і каб мацеры ня таціна.

На ўзгорку, выижджаючы на вялікую дарогу, Гужэвіч суніў дэраш і павярнуўся варыамі да балацянай нёманской дугі — да Асінаўкі. Яе, такай близкай і роднай, якія гтулькі вякою карміла і пайлі Гужэвіч аў, як ўбачылі Лявонавы вочы. Не таму, што астаслася далёка, не: чорныя крыж дыму распіліся, асунуўся, ўсмактаўся балацянай вільгачыці паветра і, ператварыўшыся ў цымнёвое воблака куродыму, ахутаў на толькі Асінаўку, але і ўсё ўніе навакольле, плыў, як здавалася Лявону, съледам за ім — на вялікую дарогу. Віднелася адно, марсъяючы чырвонымі бляскамі съценай у касахі праменях сонца, высокая цагельня. Стаяла яна на вотшыбе вёскі і ўцалела нейкім дзівам, калі нямецкія бомбы місілі аднаго разу растрэсенню ўцекамі калёну савецкіх танкі паабапал Грэблі і калі могілак. Але не цагельні шукалі Лявонавы вочы і нават не Асінаўкі, а двух высокіх бацькаўскіх бярозаў на двары, каб гэтак пазнаць, дзе туліцца ягона варыўні. І як ён ні ўглідяўся, прыкладаючы да ілба выгарбленыя далоні, так і ня ўбачыў.

— Мар'яна, разъвітайся зь сялом, — глуха папрасіў Лявон, круцічы зь вялікага жалю каструбаватымі пальцамі левас вуха. — Развітайся... Няхай-бы і маці зірнула... За гэтым гарбом ужо ня ўбачым. Бачыш, як яе завалакае?

— Мар'яна, разъвітайся зь сялом, — глуха папрасіў Лявон, круцічы зь вялікага жалю каструбаватымі пальцамі левас вуха. — Развітайся... Няхай-бы і маці зірнула... За гэтым гарбом ужо ня ўбачым. Бачыш, як яе завалакае?

— Мар'яна, разъвітайся зь сялом, — глуха папрасіў Лявон, круцічы зь вялікага жалю каструбаватымі пальцамі левас вуха. — Развітайся... Няхай-бы і маці зірнула... За гэтым гарбом ужо ня ўбачым. Бачыш, як яе завалакае?

— Мар'яна, разъвітайся зь сялом, — глуха папрасіў Лявон, круцічы зь вялікага жалю каструбаватымі пальцамі левас вуха. — Развітайся... Няхай-бы і маці зірнула... За гэтым гарбом ужо ня ўбачым. Бачыш, як яе завалакае?

— Мар'яна, разъвітайся зь сялом, — глуха папрасіў Лявон, круцічы зь вялікага жалю каструбаватымі пальцамі левас вуха. — Развітайся... Няхай-бы і маці зірнула... За гэтым гарбом ужо ня ўбачым. Бачыш, як яе завалакае?

— Мар'яна, разъвітайся зь сялом, — глуха папрасіў Лявон, круцічы зь вялікага жалю каструбаватымі пальцамі левас вуха. — Развітайся... Няхай-бы і маці зірнула... За гэтым гарбом ужо ня ўбачым. Бачыш, як яе завалакае?

— Мар'яна, разъвітайся зь сялом, — глуха папрасіў Лявон, круцічы зь вялікага жалю каструбаватымі пальцамі левас вуха. — Развітайся... Няхай-бы і маці зірнула... За гэтым гарбом ужо ня ўбачым. Бачыш, як яе завалакае?

— Мар'яна, разъвітайся зь сялом, — глуха папрасіў Лявон, круцічы зь вялікага жалю каструбаватымі пальцамі левас вуха. — Развітайся... Няхай-бы і маці зірнула... За гэтым гарбом ужо ня ўбачым. Бачыш, як яе завалакае?

— Мар'яна, разъвітайся зь сялом, — глуха папрасіў Лявон, круцічы зь вялікага жалю каструбаватымі пальцамі левас вуха. — Развітайся... Няхай-бы і маці зірнула... За гэтым гарбом ужо ня ўбачым. Бачыш, як яе завалакае?

— Мар'яна, разъвітайся зь сялом, — глуха папрасіў Лявон, круцічы зь вялікага жалю каструбаватымі пальцамі левас вуха. — Развітайся... Няхай-бы і маці зірнула... За гэтым гарб

З радыёвой хвалі «Вызваленне»

Выгубленыя бальшавікамі - 4

Табе, народ мой, згіннуты ў вакоах,
З-пад срэца песьню гэтую плю,
І, ускрашаючи мінуўшчыну нанова,
Выказваю цяпершчыну тваю.

Янка Купала

*

УЛАДЗІМЕР ЖЫЛКА

Нарадзіўся Уладзімер Жылка ў 1900 годзе ў сялянскай сям'і на Меншчыне. Памёр паэт у 1933 годзе на бальшавіцкай ссыльцы далёка ад бацькаўшчыны, якую гэтак бясконца кахаў. Сваю паязю ён аддаў Беларусі. Моладзі, што гуртавалася пад бел-чырвона-белым сцягам здабываць нацыянальную свободу, Жылка прысьвяціў адзін зь першых сваіх вершаў — ваяцкі «Покліч». А перад сконам самотнік паўночнага выгнання зварачаўся да свайго народу з разыўтальным пажаданнем — запаветам:

Няхай жыве крывіцкі люд!

Няхай квітнёе край крывіцкі!

Родны край быў для паэты жыватворнай крыніцой, у якой нарадзіўся ягоны «пачатак یеры, высачыня натхненія». Тут, яшчэ ў маленстве, было спазнана — «як прыгож бязмерна съвет дзівосны».

Жылку паэзія зьявілася выказыніцай імкненій і настроем, маладога пакаленія, якое ішло ў жыццё шляхам рэвалюцыйна-нацыянальнага руху, што ўкаранаваўся адвесчаныем Беларускага Народнае Рэспублікі. Ад імя гэтася грамады, съведамай свайго абавязку, няспыннага наступу ў будучыню, пра-маўляла лірычна «Я», называючы сябе юнаком Давідам. Паэма «Уяўленнене» зьявілася гімнам нацыянальнай рэвалюцыі ў часе якой няўмерлы народны дух, прарваўшы «ночы глуши», «сігнуну тварыць», «мужыцкіх душ звязаў красу».

Праз Жылку творчасць праходзіць выска паэтычны вобраз Беларусі пры ейнай старавечнай Пагоні, і Беларусі імкліва-дзеяний, неадступнай ад свае наважанасці вярнуць адбраную волю. Асновай паэзіі стала ідэяна-патріятычна лірыка. Матывы змагання мелі ёй найбольшую моц мастацкага выяўлення. У змаганні паэт бачыць цягліцца нашае традыціі, спадчынную рысу народнага харектару. Вобраз воя, змагара за родны край быў для паэты носьбітам наўмышчайшага духовага хараства, асьветленага зыркім съяцілом нацыянальнага годнасці. Вось з гэтымі пераконаннямі, цяжка перажываючы ростань з Бацькаўшчынай, Жылка ў 1926-ым годзе прыяжджае з Чэхаславаччыны ў БССР. Ягоны ўзвышшаны нацыянальны ідэялізм адразу стаўся аўтактам зъдзеклівых нападаў. Пільнавальнікі бальшавіцкага дагматизму ў літаратуры сустэрлі ў штыкі збор-

C. Заставін

Дзядзька Фёдар

Ад Рэд.: Гэтае апавяданне перадрукоўвае з «Нівы». Аўтар, як падае «Ніва», друкуеца ўпяршыню, і «Дзядзька Фёдар» — яго першае апавяданье.

*

І што толькі ня пішуць гэтыя людзі! Аб вясене ў аб кахраныні. Аб восені ў шчасці. Аб простых і вялікіх. Аб прыгожых і брыдкіх. Многа.

— Але ці ня лепш расказаць аб тым, з чаго ўсе рагочуць у вёсцы ў час доўгіх, зімовых вечарынок?

Расказаць не расказаць — пасправабаць заўсёды можна. І хоць язык мой ня ходзіць так спраўна, як у старасты царкоўнага калі ён, што тут хаваць, матам дзяцей з Храму Божага ганяе, — пасправбу.

Цэнтральнаяя, так сказаць, фігура ў нашай вёсцы, гэта дзядзька Фёдар. Спытайце вось толькі каго-небудзь пра яго і ў адказ пачу-еце:

— Гэта той, што парасячы булён зьеў? Вунь там, у тэй хатцы жыве, — пакажуць. Багатая, дзядзька Фёдар, фігура, і ў рамкі вядомых слоў ня лёгка асадзіць яго доўгую згорбленую постачу.

Калі-б зробленую такім спосабам галаву асадзіць на доўгай шыі ў прымацаўца да кароткага цела з бусылінімі нагамі, а ўсю фігуру апранаўць у душагройку, падвізаную вузкай дзялжкай, наляжыць порткі, кожная кішэнь якіх магла-б служыць за касціком для

нік вершаў «З палёў Заходніяй Беларусі». Гэтак паўстаў канфлікт паміж паэтам і прадстаўнікамі афіцыйнай савецкасці. Але паэт не скарыўся. Іму было духова чужым і выдавалася пачварным вымагальнам лжакіства перад партыйнай дыктатурай, дзеля якой патрабавалася «раскахадзіць родныя краскі і неба». Жылка застаўся верным свайму праводнаму, жыццём узгадаваному вызначанню:

Валей жабрачы лёс,
У руکі кій, за плечы торба;
Валей страха нябес,
Бясконцы шлях і леры корба;

Валей чужыны золь,
Сцякаць ад чорнай працы потам;
Валей, яз зомгы боль,
Скананцы самотнаму пад плотам, —
Але ня лёс раба

Зь бязволія ўласнага ѹ бясцільля.

Спадзявальныя ілюзіі заступае трагізм зь ягоным наўцешным прызначаннем — «як вязень у доўгім вязеньні, стаміўся я песьнія звязніца». Аджа песьню паэта ўсыцяроў ад пагвалчаныя. Яна захавалася ў сваіх чысьціні, хоць і пакутлівай, бо трыманай у пазітавай душы, недазволенай для съпеву перад грамадой.

За гэту паэзію, незапламленую дагаджальнасцю, цяжка хворага Жылку ў 1930-м годзе арыштавалі. Ліхія сілы бальшавізму зынчылі малады паэтычны талент, як і прочыму іншых. Але ня мелі зомгы перамагчы духову, адбараць нічым неадольнае адданасці народу, якая кіравала паміраўшым паэтам, калі ён пісаў свою перадсъмартотную паму «Тэстамэнт». У вершы «Прыкладзіны», створаным у тым-же часе, Жылка гэтак пісаў пра сябе:

Паставіў я сабе прыклад навек трывалы,
Выносісты вышэй за валатовак вал.
Ня скрышаць мне яго ні ўлевы, ні навалы,
Ні часу, дзён і год, бурлівы перавал.

Увесе я не памру. Нястленнымі дарамі
Найлепшае зь мяне запўніць мой працяг,
Пакуль Пагоні меч зіхіць на Войстрай Браме
І рух нясе наш бел-чырвона-белы съяця.

I скажуць пра мяне, дзе ціхаводны Нёман
Абняць хутчай імчыць вірлівая Вяльля,
Што целам кволы я, на духу быў ня зломан
I ўсё насы ў нашы да роднага вульля.

Бо быў між першых я, што лятуцелі палка
Пабачыць, як муры зальле крывіцкі рух.
Мае заслугі ўзваж, сялянская Купалка,
Валошкавым вянком аздоб чало сукрух.

C. Заставін**Кнігапіс**

Нідзе няма спакойнага прытулку

(„No Place to Lay My Head“ by Antony Richardson, Odham Press Ltd., London)

у ангельскай, або дакладней, налагу у англаўнай мастацкай літаратуры да нядаўнага часу было ніводнага твору, у якім дзея адбывалася-б на Беларусі, ці, тымболыш, галоўным героям якога быў-бы Беларус. Цяжка знайсці навет павярхойную згадку аб Беларусі (паўтараем: маём тут на ўвесь мастацкую літаратуру). Аўтар гэтых радкоў знайшоў такую згадку толькі ў ваднага ангельскага пісьменніка, Форда Мадокс Форда — мала ведамага шырокім колам чытачоў, хоць напісаў ён калі 70 кнігаў, яго называлі «пісьменнікам для пісьменнікаў».

Дзея ягона «Тыг'енс тэтралёгії», напісанай у першай палавіне дваццатых гадоў, адбываецца галоўным чынам падчас першас сусветнае вайны ў Францыі. Галоўны герой, Хрыстафор Тыг'енс, высокаасцечаны чалавек із запраўдай энцыклапедычнай памяці, у бай быў кантуханы. Паслья выздаўлення, у спакойнія хвіліны на фронце, ён любіў экзамінаваць сябе, каб сцьвердзіць вынікі кантузі. Аднойчы ён удаўся ў географію, эдвараючы ў памяці малу сувету. Вандруе так ад аднаго месца да другога. Ён ужо ў Цэнтральнай Эўропе, пасоўваецца на ўсход. І раптам у памяці прагал — яя можа прыгадаць сабе, як завесца народ, што засляе зялёнуплю паміж Бугам і Дніпром. Паслья прыгадаў — цытуем (з памяці: «Беларусы...») У кнізе — «Whiteruthenians», а не «White Russians» ці «Belorussians»; гэта цікава адзначыць, бяручы на ўвагу час выдання кнігі), Беларусы... Ага, гэта тыя бедалагі (roor devils), што ня знаюць цяпер, куды ім прыхінуцца — да Немцаў, ці да Паліякаў...»

З такую характарыстыку можна абурыцца, бо ў тых часы, якія апісваюць прыгодаў на тэатралёгії Форд Мадокс Форд, Беларусы шу-

Уладзімер Дудзіцкі

Рознае

МАНЭКЕНУ

Стайш, убрания у строй наўноўшых мод,
на целе жоўтым — золата і перлы.
Спяняеца і дзівіца ўзвес народ,
што ты ад шчасця гэткага памерла...

I думаеца мне — твой гібкі, стройны
стан,
Пагляд вачей, і млявы і спакусны,
Гаворыць моўкі нам: за грэх прысуд
расою Божаю малюе вусны.

Мюнхэн, лістапад 58 г.

НЯ ВЕДАО...

Тугая цішыня мой сум з трывогай жэніць.
Вясельле граеца і ў скронях, і ў плячы...
Якім-же заўтра мне ўсміхненія
нараджэннем
мой дзень, прачнуўшыся паслья скупай
начы?..

Ня ведаю. Шчыміць у сэрцы прыкры выснау,
густою плямаю кладзеца на душу.
А мне-же хацелася быць плодным і

карысным —
сказаць жыццю ѹ вясне, што ѿ склоў дум
нашу...

З В А Н Ы

Зьвіняць, гудуць мядзяныя званы
над вулкамі,
над плошчамі,
над местам.
Пра што-ж з тугой гавораць нам яны?
Якіх ад нас чакаюць сέньня вестак?
Стаю і голас потайкі лаўлю —
садоў,
палёў,
крышталальных цёплых росаў:
— Званы пытгаюцца,
каля Тваю зямлю,
сустэрне радаўшыся съветлага ўваскросу.

чуваў сябе запраўдным гаспадаром уласнай хаты — цяжка давялося адпакутаваць дзядзьку Фёдару гэтую нязначную памылку:

— Чаю можа яшчэ хочаць, стары дурнію? —
крычала Хвядося ў той час, як мужык стаўся вільнуць на двор, — а можа, яшчэ чаю з цукрам, каб цябе зямля накармі! Пара-сяткі мае-же вы бедненкія, і што-ж я вам дам на палудзені?

Людзі кажуць, што дзядзька Фёдар да таго разгубіўся паслья гэтага, што едуцы на сваім калі адпакуваюць замест падрыхтаванай жонкою таўканіцы. А таму, што гэта быў далёка на тия гады, у якіх ён яшчэ ад-

адбываўся бунт: Беларусы ня хочуць ваяваць за чужбы інтарэсы. Раней яны змагаліся супраць бальшавікоў, будучы пераканаўнымі, што нямецкая акупацыя — толькі часавае звязішча, і ў выніку іхнія перамогі Беларусь здабудзе незалежнасць. За Немцаў жа ваяваць яны ня хочуць.

Пад Стойцамі нямецкія ахвіцы пакідаюць батальён на волю лёсу, думаючы толькі кі абароне. Бальшавікі бяруць цэлы батальён у палон. З крывавае лазні, якую яны ўладзілі, выйшла толькі 22 асобы з шасцюці, між імі й Саша, якому ўдалося ўцягчыць і перабрацца на Захад. Там іх паслалі на заходні фронт.

У 30-і дыўзіі, да якое належыць Саша, адбываецца бунт: Беларусы ня хочуць ваяваць за чужбы інтарэсы. Раней яны змагаліся супраць бальшавікоў, будучы пераканаўнымі, што нямецкая акупацыя — толькі часавае звязішча, і ў выніку іхнія перамогі Беларусь здабудзе незалежнасць. За Немцаў жа ваяваць яны ня хочуць.

Беларускіх ахвіцаў і падахвіцераў — узделнікай бунту — расстрэльваюць, а ўсіх западзіраных жаўнеруў паслаюць на канцлагер. Сашы й тут дапамагае шасціце. Ён пры першай нагодзе здаецца ў палон Амэрыканцам. Каб ня быць прымусова рэпатрыяваным, хавае сваю запраўную нацыянальнасць і дабраахвотна запісваецца ў польскія аддзелы пад ангельскім камандаваннем, якія змагаюць супраць Немцаў. Паслья вайны пасляеца ў Ангельшчыне.

Вось сюжэт кнігі — сюжэт ня выдуманы, а гісторыя аднаго — ды ці аднаго — маладога Беларусі. Аўтар нідзе не перадраматызуе падзеяў. Трагедыя паняволенага народу падзеяе перад чытаем і без т

